

Zinvolle verrichtingen

‘Artsen brengen zinloze behandelingen in kaart’, kopte de Volkskrant op 25 november 2016. ‘Artsen hebben een beter-niet-doen-lijst laten opstellen van behandelingen die niet effectief zijn. De lijst bevat ruim dertienhonderd verrichtingen die artsen beter kunnen nalaten omdat er geen wetenschappelijk bewijs voor bestaat.’

Zou het geen idee zijn voor docenten Duits om een dergelijke lijst met zinloze onderwijsverrichtingen te laten opstellen? De krant meldt: ‘Slechts de helft van wat artsen in ziekenhuizen doen, is gebaseerd op wetenschappelijk bewijs, zo blijkt uit internationale onderzoeken. De andere helft stoelt op gezond verstand, empathie, risicomijding, eerzucht en bedrijfseconomie, schreef de NFU, koepel van de acht academische ziekenhuizen, een paar jaar geleden in een rapport.’ Dat doet me denken aan wat ik zelf ooit schreef als eerste zin van mijn proefschrift: ‘Bestenfalls ein Bruchteil der unterrichtlichen Maßnahmen, die den Verlauf einer durchschnittlichen Stunde im schulischen Fremdsprachenunterricht bestimmen, ist wissenschaftlich begründet’ (Kwakernaak, 1996, p. 1). Niemand heeft dat sindsdien bestreden. Maar dat kan komen doordat niemand het gelezen heeft.

Eigenlijk is het een open deur. De grote vraag is of verrichtingen, of ze nu van medische of onderwijskundige aard

zijn, per se wetenschappelijk onderzocht moeten zijn om zinvol genoemd te mogen worden. Zijn bijvoorbeeld gezond verstand en empathie niet net zo legitiem? Risicomijding, eerzucht en bedrijfseconomie hebben minder positieve connotaties, maar zijn blijkbaar in de medische sector net zo doorslaggevend als bijvoorbeeld sociale en mentale overlevingsdrang in het onderwijs. Daar is trouwens bedrijfseconomie in de laatste decennia van overheidswege bevorderd tot sturende factor. Is wetenschappelijk bewezen dat dat beter zou zijn voor de onderwijskwaliteit?

Aanzienlijk meer beslissingen worden zonder dan met wetenschappelijke onderbouwing genomen. Bijvoorbeeld hoeveel tijd een vak toebedeeld krijgt. Sinds dat niet meer centraal vastgesteld maar overgelaten wordt aan het krachtenspel binnen de school, bloeien duizend bloemen. In contacturenquêtes die de secties Frans, Duits en Spaans van Levende Talen in 2015 en 2016 hielden, bleken enorme verschillen (Sectiebesturen, 2016). De aantallen contacturen die scholen nodig of voldoende achten voor het bereiken van hetzelfde eindniveau in een taal lijken een factor anderhalf tot twee te kunnen verschillen.

Het is gissen welke krachten binnen de scholen die aantallen bepalen, maar dat schoolleidingen daarin meespelen is wel zeker. Wat voor afwegin-

gen bewegen hen? Roostertechnische? Bedrijfseconomische? De flexibiliteit van de exameneisen van de verschillende vakken? Bijvoorbeeld: ‘Doe meer leesvaardigheid in je schoolexamen, dan ben je gauwer klaar?’ De meegaandheid van de docenten van de verschillende vakken? Maar is dan niet wetenschappelijk onderzocht hoeveel leer- c.q. onderwijstijd minimaal benodigd is voor het bereiken van de verschillende eindniveaus? Nee dus.

Wetenschappers staan ook niet te dringen om zo’n onderzoeksvraag aan te pakken. Veel te complex, veel te veel lastige factoren. Wat zijn precies die eindniveaus? Voor leesvaardigheid is daarvoor veel houvast, voor wat in het schoolexamen gebeurt hebben we alleen de eindtermen, zonder dat het ERK daar veel concreets aan toevoegt. Wat is de invloed van de docent die zijn eigen onderwijsresultaten beoordeelt, de leergang, de schoolcultuur? Van welke leerling moet je uitgaan? Degene die slim met meerkeuzevragen bij teksten weet om te gaan, heeft minder lestijd nodig dan degene die het meer moet hebben van spreken en/of schrijven.

Zo’n onderzoek zou moeten uitgaan van veel aannames en weinig harde resultaten opleveren. Elk resultaat blijft een min of meer educated guess, en daarmee is wetenschappelijk weinig eer te behalen. Talloze onderzoeks-

Petra van Kalker

vragen zijn net zo urgent maar even lastig. Waarom worden de leerresultaten van leergangen niet onderzocht? Onder meer omdat de ene docent met dezelfde leergang andere resultaten bereikt dan de andere. Waarom wordt niet onderzocht welke docent het beste onderwijsresultaat aflevert? Geen beginnen aan.

De Volkskrant schrijft dat die dertienhonderd medische behandelingen beter nagelaten kunnen worden ‘omdat er geen wetenschappelijk bewijs voor bestaat’. Dat is te kort door de bocht geformuleerd. Er is wel degelijk bewijs dat placebobehandelingen

effectief kunnen zijn en wonderbaarlijke genezingen kunnen bewerkstelligen. Op basis van dat principe worden er binnen en buiten het reguliere medische circuit veel zinvolle verrichtingen gepleegd.

Ik denk dat er ook in de Duitse les heel wat placebo's toegediend worden. Nieuwe, onbegrepen teksten laten voorlezen ‘want dan oefen je meteen ook de uitspraak mee’, begripsvragen stellen waarop het antwoord uit de tekst voorgelezen wordt, woorden en grammatica alleen schriftelijk oefenen, spreekoefeningen schriftelijk laten maken en vervolgens laten ople-

zen, grammatica-uitleg van het type ‘Het lijdend voorwerp krijgt de vierde naamval’, *an, auf, hinter, neben, in, über, unter, vor und zwischen* en nog zowat. Leerlingen kunnen daar goede cijfers mee halen, maar of ze zo ook wonderbaarlijk genezen van hun niet-beheersing van het Duits is een kwestie van geloof. EK

LITERATUUR
Kwakernaak, E. (1996). *Grammatik im Fremdsprachenunterricht*. Amsterdam/Atlanta: Rodopi.
Sectiebesturen Duits, Frans en Spaans van Levende Talen. (2016). *Kwalitatieve en kwantitatieve niveaubewaking bij de moderne vreemde talen*. *Levende Talen Magazine*, 103(6), 46-47.